

KNJIZEVNOST

Iz slovenske geografske in sorodne književnosti

Igor Vrišer: Regionalno planiranje, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1978, 356 strani.

Ob uveljavljanju osnovnega načela družbenega planiranja v jugoslaviji, po katerem je priprava in sprejemanje planov razvoja pravica in dolžnost vseh samoupravnih organizacij in skupnosti ter družbenopolitičnih skupnosti, ugotavljamo pomanjkanje priročnikov za pripravo strokovnih planskih podlag, ki naj pripomorejo k učinkovitejšemu procesu dogovarjanja in sprejemanja planskih dokumentov. Vrišerjeva knjiga je prvo slovensko tiskano delo, v katerem je podan pregled osnovnih načel, ciljev in postopkov pri pripravi regionalnih planov.

Regionalno planiranje definira avtor — geograf kot vrsto med seboj usklajenih in dogovorjenih ukrepov glede uravnavanja družbenega razvoja in gospodarjenja s prostorom v večjih ali manjših pokrajinah oziroma regijah (glede na slovenske razmere je taka regija lahko tudi občina ali več občin). Regionalno planiranje naj bi bilo torej most med globalnim planiranjem večjih družbenopolitičnih skupnosti (npr. države) in podrobnim planiranjem manjših prostorskih območij (npr. naselij), ki jih običajno zajema tim, urbanistično planiranje.

V uvodnem poglavju podaja avtor pregled osnovnih načel regionalnega planiranja. Ob tem se zavzema za načelo »vseobsežnosti«, to je za kompleksno regionalno planiranje, ki naj zajame in povezuje vse vsebinske vidike, to je ekonomske, socialne, tehnične in naravne ter jih hkrati obravnava tudi prostorsko in časovno. Le tako obravnavanje lahko privede do opredeljevanja vsestranskih možnosti razvoja, omogoča pa tudi skladnost med družbenim razvojem in naravnim okoljem. Ob tem obravnava tudi vlogo posameznih ved pri pripravi strokovnih planskih podlag in ugotavlja, da se regionalno planiranje lahko dokoplje do spoznanj o razvojnih zakonitostih le s pomočjo izsledkov različnih ved, med katere sodi tudi geografija.

V drugem poglavju podaja avtor pregled poglavitnih oblik planiranja, ki so pogosto pogojene z družbenopolitičnimi ureditvami posameznih držav. Pri tem na kratko podaja tudi osnovne značilnosti samoupravnega družbenega planiranja v Jugoslaviji, kot je opredeljen z zakonom o temeljnih sistema družbenega planiranja (ki je bil sprejet tik pred objavo obravnavane knjige). Ob tem ponovno izpostavlja potrebo po integralnem planiranju, za katero pa je nujna sočasnost (hkratna priprava planov pri vseh nosilcih planiranja) in kontinuiranost planiranja (prilagajanje novim razmeram v teku časa).

V Poglavlju »Regionalna razvojna politika« podaja avtor pregled pomembnejših teorij o regionalni politiki in jih hkrati tudi kritično vrednoti. Nato pa razčlenjuje posamezne vsebinske prvine temeljev regionalne politike. Te prvine členi in obravnava v okviru naslednjih podpoglavij: usklajevanje ekonomskega, socialnega in populacijskega razvoja, naravno

bogastvo, urbanizacija, stopnja regionalnega razvoja in območja s posebnim regionalnim razvojem. Avtor skuša pri tem opredeliti faktorje, ki vplivajo na navedene prvine in indikatorje, s katerimi jih je možno kvantificirati. Dodani primeri analiz so povzeti večinoma iz študij, opravljenih za SR Slovenijo.

Posebno poglavje je namenjeno opredelitvi vloge regije v regionalnem planiranju in postopkom njihovega opredeljevanja. Tako kot v predhodnem poglavju so tudi v tem podani konkretni primeri iz regionalizacije Slovenije in Jugoslavije.

Najobsežnejše je poglavje »Zasnova regionalnega plana«, v katerem podaja avtor pregled osnovnih vsebinskih prvin, ki jih je potrebno obdelati ob pripravi regionalnega plana; to so: naravno okolje, prebivalstvo, naselja, infrastruktura, industrializacija, podeželje in turistična oziroma rekreacijska območja. Avtor opredeljuje pomen teh za planiranje in podaja možne indikatorje za njihovo analizo, tako z vidika sedanjih in bodočih družbenih potreb (prognoz), kot z vidika naravnih danosti in razmestitve v prostoru. Tudi to poglavje spremljajo primeri, povzeti večinoma iz gradiv za pripravo prostorskega plana za SR Slovenijo. Ob koncu je podan tudi pregled možnih »poti« za oblikovanje sinteze obravnavanih vsebinskih prvin plana.

Ceprav je v uvodnih poglavjih Vrišerjeve knjige poudarek na obravnavanju namenov in poglavitnih principov regionalnega planiranja, to je na družbenih aspektih procesa planiranja, je obsežnejši del knjige namenjen vendarle opredelitvi teoretičnih in praktičnih postopkov, ki sodijo bolj v okvir strokovne priprave planskih podlag. Ob taki usmerjenosti avtor tudi ni vključil podrobnejše obravnave nekaterih vprašanj, kot so na primer problemi usklajevanja planov med nosilci planiranja ter problemov v zvezi z opredeljevanjem ukrepov za realizacijo planov.

Vrišerjeva knjiga, kot kaže tudi pregled uporabljene literature, temelji na številnih domačih in tujih virih in nudi izredno širok vpogled v pomen, vsebino in strokovni inštrumentarij regionalnega planiranja. V obsegu ene same knjige avtor seveda ni mogel podrobneje obdelati vseh (sicer navedenih) postopkov. Podrobna obrazložitev obsežne vsebine številnih postopkov in indikatorjev, ki jih terja priprava strokovnih podlag regionalnega plana, bi terjala enciklopedično obdelavo, od katere pa smo verjetno še daleč.

Vrišerjeva knjiga odpira vpogled v obsežno in zapleteno ter marsikje še neustrezno razvito metodologijo regionalnega planiranja. Prav celovit in kritičen vpogled v zapleten sistem priprave planskih podlag je ena izmed poglavitnih uspehov knjige, saj je dosedanja tiskana literatura o planiranju tako v slovenskem kot tudi srbohrvatskem jeziku večinoma enostranska in obravnava le posamezne vidike planiranja (npr. samo ekonomski ali samo prostorski vidik). Hkrati pa je na osnovi te knjige možno ugotoviti, da je strokovni inštrumentarij regionalnega planiranja še nezadovoljivo razvit in da se prav na tem področju odpirajo široke možnosti teoretičnega in praktičnega strokovnega dela.

Matjaž Jeršič

Marjan Zagar: Analiza prometnega omrežja v geografiji. Založila Filozofska fakulteta v Ljubljani, PZE za geografijo (tiskala univerzitetna tiskarna v Ljubljani v 300 izvodih).

Med novjšimi učbeniki na področju geografije zasluži posebno pozornost priročnik: Analiza prometnega omrežja v geografiji, ki je pred kratkim izšel iz tiska univerzitetne tiskarne. Težko pričakovani priročnik s področja geografije prometa je po svoji vsebini ter po teoretskem pristopu